

گزارش دومین روز همایش دوسالانه ادبیات کودک و مطالعات کودکی با عنوان "ادبیات کودک و دیگری" (۹۷/۸/۳)

قسمت هشتم:

(سخنرانی اصلی پنل چهارم همایش در روز دوم)

سید مهدی یوسفی، جامعه‌شناس: "مفهوم کودکی، مفهومی چندلایه است"

سید مهدی یوسفی، جامعه‌شناس و پژوهشگر، در سخنانی با عنوان "ادبیات کودک، کودکی و کودکانگی: آیا کودک، دیگری است؟" با طرح این پرسش که چه نسبتی بین ادبیات کودک و به‌طور خاص مفهوم دیگری با مفهوم کودکی وجود دارد؟ اظهار داشت من نمی‌توانم مفهوم کودکی را در این رابطه ببینم و از این‌رو از مفهوم کودکانگی استفاده می‌کنم.

وی افزود یک سری مطالعات بین‌رشته‌ای در مورد چگونگی شکل‌گیری کودکی صورت گرفته است؛ اما این مطالعات به ادبیات کودک نمی‌پردازد؛ چون مفهوم کودکی فقط از ادبیات کودک به دست نمی‌آید. مطالعات کودکی هرگز به‌طور کامل به ادبیات کودک پیوند نمی‌خورد و مفهوم کودکی به‌طور صد درصد از ادبیات کودک ساخته نمی‌شود.

به گفته این پژوهشگر ادبیات کودک، مفهوم کودکی مفهومی چندلایه است و ادبیات کودک به عواملی نیاز دارد که به کودکی مربوط نیستند؛ مثل مسائل مربوط به حوزه نشر و... اما در موضوع دیگری، نظریه‌ها، هم در مبحث مطالعات کودکی و هم در ادبیات کودک مطرح هستند.

وی با اشاره به نظریه‌هایی که به تقابل آفرینی بین کودک و بزرگسال منتهی می‌شوند، گفت بزرگسالی، آینده کودک است، نه در مقابل او. باید از این وضعیت دوگانه فاصله گرفت. ادبیات کودک بیش از آن که نشان‌دهنده دو قطب متضاد باشد، نشان‌دهنده فضای دورگه، هیبریدی و بینابینی است. نگاه به مرزها و تقاطع‌ها ما را به سمت مطالعات تجربی و این‌که هرکس اعم از کودک، نهادها و منتقدان ادبی و... ادبیات کودک را چگونه می‌بینند، سوق می‌دهد.

وی با اشاره به مفهوم "مخاطب مستتر" گفت فرض بر این است که یک مخاطب در متن وجود دارد و یک مخاطب ایده آل در ذهن نویسنده، که در نهایت خواننده خود را با آن استاندارد می‌کند؛ اما مخاطب مستتر چندلایه است و بین مخاطب مستتر نویسنده متن و مخاطب خواننده تفاوت وجود دارد.

سید مهدی یوسفی با تفکیک بین کودکی و کودکانگی گفت مثلاً زمانی ما به صورت ناخودآگاه، هیچ‌گاه در شعر کودک از تضمین استفاده نمی‌کنیم. در اینجا مفهوم کودکی مطرح است؛ اما گاهی به صورت خودآگاه چنین می‌کنیم. در این صورت با مفهوم کودکانگی مواجه هستیم.

به گفته این پژوهشگر با این تمایز گذاری می‌توان پیوند معنادارتر و دقیق‌تری میان مفهوم کودکی و ادبیات کودک برقرار کرد.